„…nezapomeň na ty fotky, je to moc důležité…“

Osudy Sintů a Romů ze středního Německa za národního socialismu

Obsah

Slovo úvodem 3

Rodina Josefa Laubingera 4

Unku – skutečný život a smrt románové postavy 10

Rodina Josefa Steinbacha 16

Prague Forum for Romani Histories 22
Pražské fórum pro romské dějiny

O výstavě 25

Na titulní straně: Snímek Hannse Weltzela zachycuje skupinu potomků sintských rodin Lauenburgerových, Thormannových, Laubingerových/Steinbachových a Ansinových, které vyfotografoval na výletě v Dessau-Roßlau (University of Liverpool Library)

Slovo úvodem

Řada ze statisíců Sintů a Romů, kteří se stali obětí nacistické genocidy, pocházela ze středního Německa. Naše výstava je věnována památce těchto žen, mužů a dětí. Soustředí se na rodiny, které jejich obchodní aktivity přivedly do Dessau-Roßlau v Anhaltsku. Počátkem 30. let 20. století zde místní novinář a fotograf Hanns Weltzel poznal především Sinty, ale i několik Romů a informoval o nich v lokálním listu „Anhalter Anzeiger“ i v odborných publikacích. Do začátku ledna 1938, kdy byli všichni „Cikáni“ z Anhaltska vypovězeni, vzniklo v Dessau-Roßlau mnoho fotografií zachycujících tyto lidi v domácím prostředí, při práci i ve volném čase. Weltzelovy snímky se výrazně liší od nacionálně socialistických propagandistických fotografií, jež měly příslušníky sintské a romské menšiny znevažovat jako „rasově méněcenné kriminální živly“. Weltzelovy fotografie svědčí o hodnověrné vzájemnosti a respektu.

Po válce Hanns Weltzel podal svědectví o tom, jak nejrůznější zákazy a nevraživost většinového obyvatelstva v prvních letech nacistické diktatury postupně vylučovaly Sinty a Romy ze společnosti. Poté, co byli Sintové a Romové v roce 1938 vypovězeni z Anhaltska, nabývalo jejich pronásledování hrubších a hrubších forem. Perzekuce a týrání Weltzelových přátel měla řadu podob od internace do místních internačních či koncentračních táborů a vězení, přes otrockou práci, lékařské pokusy a nucenou sterilizaci, až po systematické masové vyvražďování. Sintové a Romové ze středního Německa byli zařazeni do prvních hromadných transportů a v roce 1943 deportováni do „cikánského tábora“ v Osvětimi-Březince. Příběhy těchto pronásledovaných svědčí i o sebeúctě, odporu a útěku do bezpečí. Reprezentují průběh genocidy evropských Sintů a Romů.

Kdo byli lidé zobrazovaní Hannsem Weltzelem a co se s nimi a s jejich rodinami stalo? Abychom mohly načrtnout jednotlivé životní cesty a útrapy, musely jsme nejprve vypátrat jejich občanská jména, protože popisky fotografií uvádějí zpravidla jen přezdívky, jimiž se fotografované osoby navzájem oslovovaly. Jsme si vědomy, že jsme rodinné osudy většinou rekonstruovaly s pomocí spisů a dokumentů založených perzekučními úřady. K těmto dokumentům jsme přistupovaly kriticky a věříme, že jsme je v této výstavě použily k lepším účelům. S připomínkou nacistické genocidy Sintů a Romů spojujeme i naději a požadavek, aby se příslušníci těchto menšin v Evropě i po celém světě dočkali rovnoprávného života s rovnými příležitostmi.

Jana Müller
Alternatives Jugendzentrum e.V. Dessau

Eve Rosenhaft
University of Liverpool

Rodina Josefa Laubingera

Zleva: Josef Laubinger (Duntschi), Luka (identita nejasná) a Martha Krause-Laubinger (Rupa) v Dessau-Roßlau (University of Liverpool Library)

Zleva: Sofie (Djofi), Luise Babette (Berbeck), Paprika Maria, Malli (Mala), Martha (Rupa) a Heinrich (Haini) Krause-Laubinger v Dessau-Roßlau, 1933 (University of Liverpool Library)

V „Anhaltském kalendáři“ (Anhaltischer Kalender) na rok 1935 otiskl Hanns Weltzel článek „Náklonnost k Cikánům“ (Kleine Liebe zu Zigeunern), v němž napsal: „Pátral jsem po nich skoro rok. Dal jsem zastavit u Plötzkau za Bernburgem, ptal jsem se po Duntschi Kulu Josephu Laubingerovi a zjistil, že ‚Maďaři‘ táhli z Lipska do Merseburgu […] V dubnu jsem se poptával na koňském trhu v Zerbstu, ale ani Penderi Weiß o Duntschi Kulovi a jeho mnoha dětech nic nevěděl. Jako by se po nich zem slehla. Potom jedu náhodou z Dessau-Ziebigku do přístavu Wallwitz a u poslední odbočky před Peiskerským mostem vidím dva pasoucí se koně, lehký vůz, ne zrovna nový – stojí pod hustým zeleným habrovím –, a snědé děvče mě na moment probodne pohledem. A pak mě všichni obklopí: Duntschi (otec), Gali (matka) a všechna děvčata – Paprika, Djofi, Mali, Berbek. Objeví se ještě dva chlapci, Heini a Mertschi. […] Tak jim ukazuji, co o nich stálo v ‚Anhalter Anzeiger‘, i fotky, a oni žadoní, abych jim snímky přinesl ještě ten den. Slibuji, co můžu. […]“

Sofie Krause-Laubinger (Djofi)
(University of Liverpool Library)

Josef Laubinger s manželkou
Galií v Dessau-Roßlau
(University of Liverpool Library)

Romská rodina Laubingerových se živila koňským handlířstvím. Její první snímky pořídil Hanns Weltzel v roce 1933 a několik z nich otiskl. Další fotografie následovaly o rok později, patrně v souvislosti s popsaným setkáním. V jednom záběru Djofi (Sofie) lze při bližším pohledu rozpoznat dvě části článku z `Anhalter Anzeiger´ pověšené nad dívkou. O ovzduší návštěvy u Laubingerových si Weltzel poznamenal:

„ […] V přítmí hoří jen jedna svíčka a spoře prosvětluje romantickou chvilku. Ve voze jsou totiž všichni obyvatelé i s ‚nábytkem‘ a kamny. Na zemi, pod pokrývkou, už spí černé kudrnaté dětské hlavičky: Berbek, Mali, Paprika, Heini a Mertschi. Rupa sedí na bobku u kamen. Djofi dřepí na jakési stoličce mezi starým křeslem a ještě starší chaise longue, matka docela vzadu a otec ve spacím koutě.“

V dubnu 1930 se Josef Laubinger a jeho žena Galie, rozená Krause, museli v Magdeburku podrobit identifikačním úkonům a dostali „doklady“. Od 14. listopadu 1931 byla rodina úředně přihlášená v Lipsku. Od doby, kdy se město Lipsko stále usilovněji snažilo vypovídat Sinty a Romy z města, jsou doloženy dva případy odsunu rodiny Laubingerů v roce 1933.

Z kartotéky obyvatel přihlášených v městě Lipsku lze mimo jiné vyvodit, že Galie s dětmi musely od roku 1941 uvádět jméno Krause, protože manželé nebyli úředně sezdáni. Poslední bydliště měla rodina Krause-Laubinger v centru Lipska: na adrese Matthäikirchhof 38 / Große Fleischergasse. Zde byli 1. března 1943 zatčeni a krátce poté deportováni do Osvětimi-Březinky. Mužští členové rodiny dostali vězeňská čísla Z 100 až Z 104, ženy Z 122 až Z 129.

Členové rodiny Krause-Laubinger zavražděni v Osvětimi:

Josef Laubinger (Duntschi Kul)	* 13.07.1895 Katovice/Königshütte	† 3.04.1943
Galie Krause-Laubinger (Kai)	* 16.04.1898 Berlín	† 22.03.1944
Luise Babette Krause-Laubinger (Berbek)	* 21.04.1929 Dessau-Törten	† 03.05.1943
Paprika Maria Krause-Laubinger	* 21.09.1931 Bitterfeld	† 25.07.1943
Heinrich Krause-Laubinger (Haini)	* 08.03.1932 Lipsko	† neznámo
Gertrud Krause-Laubinger	* 25.10.1934 Köthen	† 08.11.1943
Siegfried Krause-Laubinger	* 28.07.1936 Halle	† neznámo
Hans Krause-Laubinger	* 01.04.1939 Lipsko	† 22.10.1943
Hilde Krause-Laubinger	* 14.07.1940 Lipsko	† neznámo

Čtyři děti genocidu přežily. V polovině dubna 1944 byly z Osvětimi-Březinky deportovány do jiných koncentračních táborů. Otto Krause-Laubinger, narozený v roce 1925 v Köthenu, přežil tábory Buchenwald, Mittelbau-Dora, Ellrich, Harzungen a osvobození se dočkal v dubnu 1945 v Buchenwaldu. Sestry Sofie (Djofi), narozená v roce 1920 v Sierslebenu, Martha (Rupa), narozená v roce 1921 v Rohrsheimu, a Malli (Mala), narozená v roce 1927 v Braunschweigu, prošly koncentračním táborem Ravensbrück a pobočnými tábory Buchenwaldu: nejprve Schliebenem a posléze Altenburgem.

Po osvobození žili všichni čtyři sourozenci nejdřív v Mnichově, později se všichni přestěhovali do Frankfurtu nad Mohanem. Řadu let posílali dotazy Mezinárodní pátrací službě (International Tracing Service, ITS) v Bad Arolsenu. Prostřednictvím právníků, osobně a v případě Sofie, mezitím provdané Budnickové, i s pomocí manžela, žádali přeživší o dokumenty dokládající jejich věznění i smrt příbuzných v Osvětimi. V dopisu z roku 1962 líčil Sofiin manžel mimo jiné, že se několikrát písemně obrátili na lidovou policii (Volkspolizei) v Lipsku, ale nedostali žádnou odpověď. O necelých deset let později se Sofie Budnick znovu obrátila na ITS, když se v roce 1972 chystala navštívit památníky v Osvětimi a Ravensbrücku.

Sofie Krause-Laubinger v Dessau-Roßlau
(University of Liverpool Library)

Unku – skutečný život a smrt románové postavy

Erna Lauenburger (Unku) v Dessau-Roßlau, 1936
(University of Liverpool Library)

V roce 1931 vydala spisovatelka Margarete Weiskopf, publikující pod pseudonymem Alex Wedding, román pro mládež „Ede a Unku“ (Ede und Unku). Dne 10. května 1933 ho pozřely plameny, když nacisté demonstrativně spálili „nežádoucí“ knihy. Hořkou skutečností se tak stalo, co více než století předtím napsal v tragédii „Almansor“ Heinrich Heine: „Kde se pálí knihy, pálí se nakonec i lidé.“

Erna Lauenburgerová, řečená Unku, se narodila roku 1920 v Berlíně-Reinickendorfu. Cesty jejích rodičů, Anny Lauenburgerové a Karla Steinbacha se brzy rozešly. Unke zůstala jedináčkem, ale vyrůstala mezi mnoha vrstevníky v rodině Lauenburgerových/Thormannových. Berlín byl v jejím dětství středobodem života této rodiny. Tady se koncem 20. let minulého století s Ernou a s její sestřenicí Helenou Steinbachovou (Kaulou) seznámila Margarete Weiskopfová. Brzy si bystrou dívku s ofinou zamilovala a poznala i mnoho jejích příbuzných, mezi jinými její matku Annu Lauenburgerovou (Thurand), babičku Marii Thormannovou (Nutzu) a strýce Alberta Thormanna (Heinricha), který byl mladší než Unku. V románu zasazeném do obtížné situace počínající světové hospodářské krize vypráví Axel Wedding o Unčině přátelství s dělnickým chlapcem Edem Sperlingem, jehož rodina ve skutečnosti rovněž existovala. Autorka, jež coby Židovka a komunistka uprchla před nacisty do exilu a později žila v NDR, tematizovala rovněž předsudky vůči „Cikánům“.

Obálka románu pro mládež „Ede und Unku“ znovu vydaného v roce 1960 v berlínském Nakladatelství dětské literatury a fotografie Ede a Unky z téhož vydání (autorem snímků byl patrně John Heartfield)

Obálka českého vydání románu
Eda a Unku z roku 1935. Titulní obrázek
nakreslil Viktor Dobrovolný.

Mnoho mužů z Unčiny rodiny byli hudebníci a ženy, včetně Unčiny matky, obchodovaly s prostíráním, krajkami a galanterií. Obchod rodinu přiváděl do Magdeburku a Dessau-Roßlau. Její členy, včetně Unky, nalezneme na mnoha fotografiích Hannse Weltzela. Snímky z roku 1936 ukazují, že z děvčete s ofinou vyrostla mladá žena, jež se svými příbuznými družkami navštívila manžele Weltzelovy v Südstraße v Roßlau. Místa, kde fotograf mladé ženy zachytil, lze rozpoznat dodnes.

Snad právě v Dessau-Roßlau se Unku zamilovala do Otto Schmidta (Muckiho), o dva roky staršího, který žil se svými příbuznými v ulici Triftweg v Roßlau. Oba se počátkem roku 1938 museli po zákazu pobytu v Dessau-Roßlau a v Anhaltsku i s rodinami přestěhovat do „cikánského tábora Holzweg“ v Magdeburku. Unku čekala dítě. Ještě před jeho narozením byl Otto Schmidt spolu s dalšími muži 13. června 1938 zatčen a o den později odeslán do koncentračního tábora Buchenwald. Dne 25. srpna 1938 přivedla Unku v Magdeburku na svět dceru Marii. Otto Schmidt dceru neviděl, ale Mariin rodný list dokládá, že výmarský městský soud jeho otcovství uznal.

Zleva: Pauline Thormann (Lotte),
Erna Lauenburger (Unku) a Püppchen
(identita neznámá) na dvoře domu Klary
a Hannse Weltzelových
(University of Liverpool Library)

Otto Schmidt (Mucki) s neznámým
dítětem v Dessau-Roßlau
(University of Liverpool Library)

Přes čtyři roky bojoval Otto Schmidt v Buchenwaldu o přežití, než si ho táborový lékař, SS-hauptsturmführer Waldemar Hoven, vybral k pokusům se skvrnitým tyfem. Poslední dny jeho života byly nepochybně trýznivé. 20. listopadu 1942, když pokusy skončily, usmrtil doktor Hoven Otto Schmidta injekční stříkačkou.

Unku s rodinou byla od října 1939 „vězněna“ v Magdeburku a nesměla tedy město bez povolení opustit. Malá Marie vyrůstala v nelidských podmínkách tábora Holzweg a nikdy nepoznala nic jiného. Nejméně dvakrát prováděl ústav rasové hygieny v magdeburském „cikánském táboře“ pseudovědecké výzkumy. Ve svých „znaleckých posudcích“ z 14. července 1941 zařadil Unku a Marii mezi „cikánské míšence“.

V září 1942 se Unce narodila dcera Bärbel. Jméno otce se nedochovalo. Dne 2. března 1943 byla Unku s oběma dcerami, matkou a řadou příbuzných hromadným transportem z Magdeburku deportována do takzvaného „cikánského rodinného tábora“ v Osvětimi-Březince. Dne 6. března 1943 byli zaznamenáni do táborové evidenční knihy (Hauptbuch Zigeunerlager) a dostali vězeňská čísla, jež jim byla vytetována do kůže na paži. Sedmiměsíční Bärbel Lauenburger zemřela o dva měsíce později, dne 7. května 1943. Dne 8. prosince 1943 skonala Unčina matka Anna Thormann. Ani Marie a Erna Lauenburger (Unku) nepřežily. Přesná data jejich úmrtí se nedochovala. Díky nedávnému bádání novinářky Juliane Grimm von Wedemeyer můžeme jejich smrt vymezit březnem/dubnem 1944. Mnoho přeživších vypovědělo už východoněmeckému občanskému aktivistovi Reimaru Gilsenbachovi, že se Unku se smrtí prvorozené dcery Marie nevyrovnala a později byla zavražděna. Erna Lauenburgerová, řečená Unku, se dožila čtyřiadvaceti let, Marie Lauenburgerová pěti let. Unčin otec Karl Steinbach rasové pronásledování přežil. Zemřel v roce 1968 v Berlíně.

Román pro mládež „Eda a Unku“ patřil v NDR k povinné školní četbě. Ne však pro Unčin osud na pozadí genocidy Sintů a Romů. Kniha měla dokládat třídní boj. O připomínku osudu Unky a dalších obětí romské a sintské menšiny se neúnavně zasazoval jen Reimar Gilsenbach. Unčina kašna, jejíž stavbu inicioval, nikdy nevznikla. Jméno „Ede-und-Unku-Weg“ dnes nese ulice poblíž bývalého tábora Holzweg v Magdeburku.

Z leva do prava: Erna Lauenburger (Unku) se setřenicí Lottou Rose (Mandelinou), bratrancem Brunem Rose (Knetterchen), strýcem Augustem Thormannem (Bullu), na klíně sedí bratranec Gustav Rose (Stieru) a vedle něho je strýc Rudolf Thormann (Lilei) z Dessau-Roßlau (University of Liverpool Library)

Rodina Josefa Steinbacha

Josef Steinbach v domě Klary a Hannse Weltzelových v Dessau-Roßlau, 1939 (University of Liverpool Library)

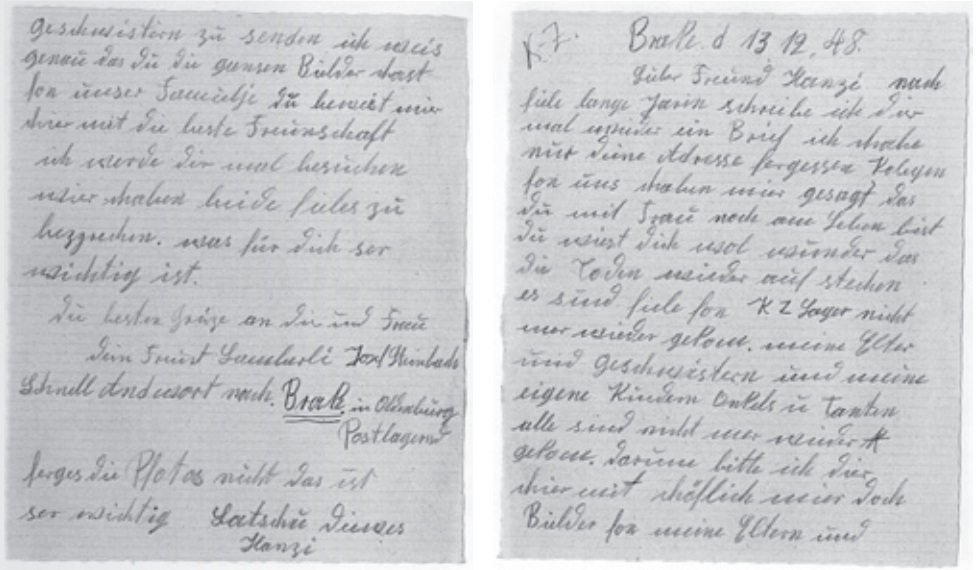

geschwistern zu senden ich weiß genau das du die ganzen Bilder hast for unser Familie du bewirt mir hier mit du liebe Freundschaft ich werde dir mal besuchen wir haben beide fiele zu besprechen. was für dich ser wichtig ist.

Du liebter Grüße an Dir und Frau

Dein Freund Familie Josef Steinbach

Schnell Antwort nach Brake in Oldenburg Postlagernd

Ferges die Photos nicht das ist ser wichtig Gutschön Dein Hanzi

K.Z. Brake d 13 12. 48.

Lieber Freund Hanzi nach fiele lange Jahr schreibe ich Dir mal wieder ein Brief ich habe mir deine Adresse fergessen Kolegen for uns haben mir gesagt das du mit Frau noch am Leben bist du wirst dich wol wunder das du Kohn wieder auf stehen es sind fiele for K.Z. Lager nicht mer wieder gekom. meine Eltern und geschwistern und meine eigene Kindern Onkels u tanten alle sind nicht mer wieder gekom. darum bitte ich Dir hier mit höflich mir doch Bilder for meine Eltern und

Dopis Josefa Steinbacha Hannsovi Weltzelovi z 13.12.1948 (University of Liverpool Library)

Koncem roku 1948 napsal Sinto Josef Steinbach, řečený Lamperli, svému „příteli Hansimu“ do Dessau-Roßlau a sdělil mu, že přežil válečné pronásledování, ale že „mnozí se z koncentráku nevrátili,“ mezi nimi i jeho rodiče, několik sourozenců a dětí. Se slovy „prokážeš mi tím nejlepší přátelství“ prosil Hannse Weltzela o předválečné fotografie. Žádal, ať mu odpoví rychle a připomínal: „Nezapomeň na ty fotky, je to moc důležité“.

Josef Steinbach na snímku Hannse Weltzela z Dessau-Roßlau (University of Liverpool Library)

Snímek „cikánského tábora Holzweg“ v Magdeburku pořídil Hanns Weltzel. Tento internační tábor zřídilo město Magdeburk už v roce 1935. (University of Liverpool Library)

Hudebník Josef Steinbach, řečený Lamperli, byl v roce 1923 v Lipsku úředně sezdán s Nachtou Weissovou, s níž už měl syny Bruna a Paula. O necelý rok později přišla na svět v Kochstedtu, jenž je dnes součástí Dessau-Roßlau, dcera Irmgard. Koncem podzimu 1928 se rodina rozrostla o syna Güntera. Necelé dva roky po jeho narození zemřela Nachta Weiss v Bernburgu. Novou partnerku našel Josef Steinbach ve své druhé ženě Elise Steinové. Po zákazu pobytu v Anhaltsku se rodina musela přestěhovat do „cikánského tábora Holzweg“ v Magdeburku.

„[...] Nakonec byli Sintové soustředěni na určitých místech. I z mého domova, z Roßlau, byli pod policejním dohledem dopraveni do Magdeburku. Zde se na kraji města, pár stovek metrů od posledních domů, mezi poli, rozkládal neobydlený kus země, takzvaný Silberberg. Nebyla tam ani voda, ani keře nebo stromy, ani cesta tam nevedla. V létě se tam horkem a prachem skoro nedalo dýchat, v zimě se přes holou pláň bezuzdně proháněl ledový vítr. [...] Tady také začaly první registrace a prohlídky, tón a chování policie a kriminalistů, kteří věděli, že mají za zády stranu a stát, zdrsněl a zesurověl, měřili těla a lebky, zkoušeli sestavovat rodokmeny a dopouštěli se další a další šikany. Cikáni se samozřejmě nesměli z tábora vzdalovat. Ale když zůstali, mohli si zhruba propočíst den, kdy se ocitnou na konci tělesných a duševních sil. Jejich situace byla z hospodářského i z hygienického hlediska neudržitelná, ale zlořády z toho plynoucí se připisovaly zpustlosti jejich rasy. Poměry v táboře Silberberg se tak staly nejlepším prostředkem propagandy proti Sintům. [...]“

V roce 1949 podal Hanns Weltzel o „cikánském táboře Holzweg“ zprávu společnosti Gypsy Lore Society (University of Liverpool Library)

Irmgard Steinbach (Naka) s neznámým dítětem v Dessau-Roßlau, 1935 (University of Liverpool Library)

Josef Steinbach byl v polovině června 1938 spolu s dalšími muži v Magdeburku zatčen v rámci akce proti tak zvaným „živlům štítícím se práce“ (Aktion Arbeitsscheu Reich) a poté strávil několik měsíců v koncentračním táboře Buchenwald. V roce 1939 byl propuštěn a ještě jednou navštívil Hannse Weltzela v Dessau-Roßlau, kde ho přítel vyfotografoval na dvoře domu v Südstraße. Dochoval se i romsky psaný dopis z „cikánského tábora Holzweg“. Dne 1. března 1943 byl Josef Steinbach s rodinou zatčen a o den později byli všichni deportováni do Osvětimi. V září předchozího roku přivedla jeho dcera Irmgard, kterou Hanns Weltzel fotografoval v roce 1935 v Dessau-Roßlau, na svět syna Paula.

Zavražděné děti a vnuci Josefa Steinbacha (Lamperliho):

syn Bruno Steinbach (Schilfu)	*19.07.1921 Jüterbog	† 07.06.1943 Osvětim-Březinka
dcera Irmgard Steinbach (Naka)	*23.04.1924 Kochstedt	† 15.03.1944 Osvětim-Březinka
vnuk Paul Steinbach	*08.09.1942 Magdeburk	† červen 1943 Osvětim-Březinka

Josef Steinbach a jeho nejmladší synové Paul a Günter prošli po Osvětimi tábory Buchenwald, Mittelbau-Dora a Bergen-Belsen, kde se v dubnu 1945 dočkali osvobození. Lágrovou odyseu přes Osvětim-Březinku, Ravensbrück a pobočné tábory Buchenwaldu Schlieben, Altenburg a Taucha přežila i jeho žena Elise. Josef Steinbach zemřel v roce 1962, Elise v roce 1982 a Paul i Günter v roce 2003.

Nevíme, zda Hanns Weltzel poslal Josefu Steinbachovi snímky, o něž ho v roce 1948 jeho přítel žádal. K setkání, v něž Josef Steinbach doufal, už do Weltzelovy smrti nedošlo. Hannse Weltzela obvinil sovětský vojenský tribunál v NDR ze „špionáže a protisovětské propagandy“. Byl odsouzen k smrti a v roce 1952 zastřelen v Moskvě. Fotografie z Dessau-Roßlau se k rodině Steinbachů dostaly přes dolnosaského faráře Althause, který získal část pozůstalosti od Weltzelovy manželky Klary.

Josef Steinbach v roce 1939 v Dessau-Roßlau a na svém autoportrétu jako rytíř (University of Liverpool Library)

Prague Forum for Romani Histories

Pražské fórum pro romské dějiny

ÚSD

Ustanovující prohlášení

Romské komunity jsou nedílnou součástí multietnické mozaiky středovýchodní, východní a jihovýchodní Evropy a sdílejí její bouřlivé a proměnlivé moderní dějiny. Studium Romů na tomto území bylo dlouhou dobu doménou folkloristů, filologů a etnologů, zatímco historie Romů je jako disciplína roztříštěná a izolovaná. Krom toho není dosud výzkum romských dějin přijímán jako nedílná součást historického bádání v regionu. V Evropě neexistuje akademická platforma, která by podporovala právě historický výzkum zaměřený na Romy či která by napomáhala debatě o historickém výzkumu mezi badateli v oblasti společenských věd a humanitních oborů a vytvářela a koordinovala tak společné výzkumné projekty.

Pražské fórum pro romské dějiny je akademická iniciativa založená na podporu mezioborového, intersekcionálního a nadnárodního studia, které tato omezení překonává. Naším hlavním cílem je prosazovat stěžejní význam studia historie Romů pro komplexní pochopení evropské historie a současných společností. Proto si klademe za cíl: 1) posílit akademický výzkum zaměřený na Romy v 19. a 20. století s důrazem na diachronní perspektivu a podporu alternativních a nově se formujících badatelských postupů a 2) kultivovat dialog mezi historiky, sociology, antropology, filology a dalšími badateli stojícími mimo obor romistiky s cílem etablovat studium romské historie jako ústřední bod nového uvažování o evropské historii.

Podporou historického výzkumu zaměřeného na Romy chce Fórum přispět k decentralizaci hegemonických národních narativů či narativů založených na národní identitě ve výkladu evropské historie. Proto

se snažíme integrovat historii Romů ve středovýchodní, východní a jihovýchodní Evropě do širších nadnárodních a srovnávacích dějin západní, severní a jižní Evropy i do historie mimoevropských oblastí, kam mnoho Romů z Evropy emigrovalo během posledního století. Přestože jsou středem našeho zájmu Romové ze středovýchodní, východní a jihovýchodní Evropy, zdůrazňujeme, že při studiu jejich historie se badatelé zabývají i širšími historickými otázkami, například historií holocaustu, studené války, sociálního státu a občanství, ekonomiky a jejích sociálních dopadů, společenské mobility a migrace. Jinými slovy, historie Romů je zásadní pro pochopení širších dějin moderního světa.

Fórum si klade za cíl vytvořit prostor, kde mohou akademici o těchto otázkách debatovat z různých úhlů pohledu a z hlediska různých akademických přístupů. To zahrnuje i budování vztahů a dialogu mezi anglofonním akademickým výzkumem a akademiky publikujícími v jiných jazycích, včetně jazyků středovýchodní, východní a jihovýchodní Evropy. Jelikož si zároveň uvědomujeme problematickou roli vědy v utvrzování nerovných mocenských vztahů mezi Romy a majoritními společnostmi, snaží se Fórum podporovat reflexivní, sebekritické práce, které se zaměřují na Romy jako dějinné aktéry spíše než objekty nebo oběti, aniž bychom zlehčovali dějiny diskriminace a perzekucí. Zároveň podporujeme rozvoj diskuzí, které téma nerovnosti zkoumají do větší hloubky a vedou například k metodologické debatě o omezeních dostupných historických pramenů a možnostech jejich vyvážení. Problematizujeme historické přístupy, které vycházejí z představy Romů jako lidí vždy pouze izolovaných nebo marginalizovaných v rámci majoritních společností, a zajímají nás procesy lokální realizace centrální politiky a vyjednávání s centrem, interakce i izolace a spolupráce i konflikty. Metodologicky se věnujeme procesům sociální diferenciace podél hranic definovaných etnickou a rasovou příslušností, a tomu, jak se protínají s jinými formami jinakosti, jako jsou gender, pohlaví, věk a třída.

Struktura Fóra

Fórum je institucionálně zakotveno na Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Na aktivity Fóra dohlíží jeho řídící výbor, ve složení: Ilsen About (EHESS, Paris), Yasar Abu Gosh (Univerzita Karlova), Kateřina Čapková (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR), Celia Donert (University in Liverpool), Jan Grill (University of Manchester), Krista Hegburg (United States Holocaust Memorial Museum in Washington), Helena Sadílková (Univerzita Karlova), Eszter Varsa (Institut für Ost- und Südosteuropaforschung, Regensburg).

Více na www.romanihistories.usd.cas.cz

Činnost fóra je podporována Strategií AV 21
(Globální konflikty a lokální souvislosti)

The Czech Academy of Sciences
Strategy AV21
Top research in the public interest

Velice byste nás potěšili,

kdybyste vyplnili náš dotazník k výstavě, který je k nalezení zde:

www.romanihistories.usd.cas.cz/other-events/exhibition-dont-forget-the-photos-its-very-important/

Prosíme o zaslání na romanihistories@usd.cas.cz

Výstava vznikla ve spolupráci neziskového sdružení
Alternatives Jugendzentrum Dessau a University of Liverpool

Pražské uvedení výstavy probíhá z iniciativy Prague Forum
for Romani Histories při Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR

Rešerše a texty:
Jana Müller (Dessau-Roßlau) a Eve Rosenhaft (Liverpool)

Překlad do češtiny:
Veronika Dudková

Design:
Marco Schulz a Jörg Folta

Tisk výstavy byl podpořen z fondu solidarity zemské frakce
DIE LINKE.Sachsen-Anhalt

Uvedení výstavy v Praze je možné díky podpoře
Česko-německého fondu budoucnosti
a Strategie AV21 (Globální konflikty a lokální souvislosti)

Následujícím osobám a institucím jsme zavázáni za pomoc a podporu projektu:

Archive of the International Tracing Service
Bad Arolsen (ITS)

Mario Franz (Bad Iburg)

Siegfried Franz (Belm)

Katy Hooper (Liverpool)

Constanze Jaiser (Berlin)

Landesarchiv Sachsen-Anhalt (LASA)
in Dessau und Magdeburg

Mario Neumann (Dessau)

Robyn Orr (Liverpool)

Sächsisches Staatsarchiv Leipzig

Mathias Schade (Berlin)

Maria a Norman Schubert (Magdeburg)

Stadtarchiv Dessau-Roßlau

Heinz Stein (Braunschweig)

University of Liverpool Library

Všechny fotky ze sbírek knihovny v Liverpool University jsou chráněny autorskými právy Hannse Weltzela. Nepodařilo se nám najít jeho dědice, za každou zprávu o nich budeme vděčni.